

Педагогічне читання
16.03.2017 року

*Доповідачі: Псарьова Н.М.,
Сагайдак О.М.*

**Тема: Структура уроку як —
основна форма навчально-
виховної роботи**

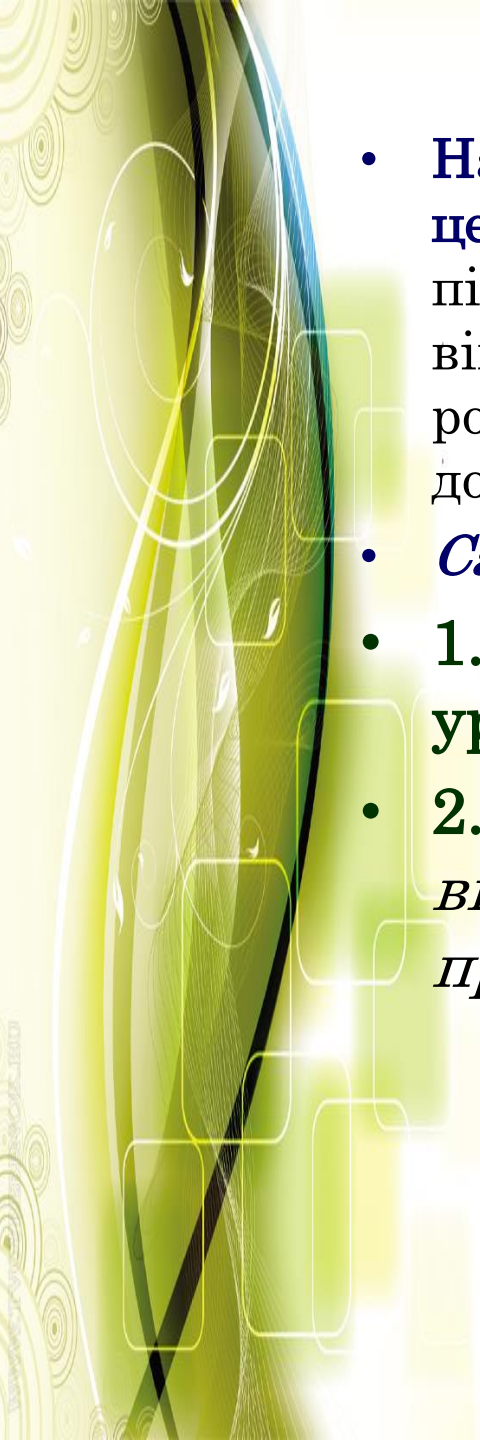
Урок – це перше вогнище, зігрівшись біля якого, людина прагне стати мислителем.

В.О.Сухомлинський

- **Мета:** Ознайомити з основними завданнями структури уроку, розкрити значення уроку як основної форми навчально-виховної роботи; виховувати педагогічний етикет.
- Василь Олександрович Сухомлинський одним з перших відчув необхідність перебудови підготовки уроку в нових умовах для успішного розв'язання зростаючих завдань. Він залишив цінні поради, до яких належить і план уроку.

У педагогічній практиці найбільшого поширення одержала визначена форма навчання – урок.

- **Урок** - організаційна форма навчального процесу, проведена за розкладом у певний проміжок часу під керівництвом викладача з постійним складом учнів для розв'язання завдань виховання, розвитку, навчання.
- Організаційну форму навчання викладач обирає, залежно від теми, яка вивчається, та на підставі системного підходу до викладання свого предмета.
- Систему уроків викладач вносить до перспективно-тематичного планування. При цьому необхідно чітко продумувати та визначати місце і значення уроку, обсяг знань, якими повинні оволодіти учні, їх готовність до засвоєння нових знань на необхідному рівні.

-
- **Найбільш загальна характеристика сучасного уроку - це показник активності учнів.** Чим меншу активність під час уроку проявляє викладач і чим більше спонукає він учнів до активності, тим інтенсивніше стає розвиток учня. Основними елементами уроку є аналіз дослідження й пошук вирішення проблемних ситуацій.
  - *Саме тому доклад складається з двох етапів:*
  - **1. Нагадати про основні елементи структури уроку.**
  - **2. Метод дослідження** (*аналіз анкетування виявлення проблемних етапів викладача при проведенні уроку*)

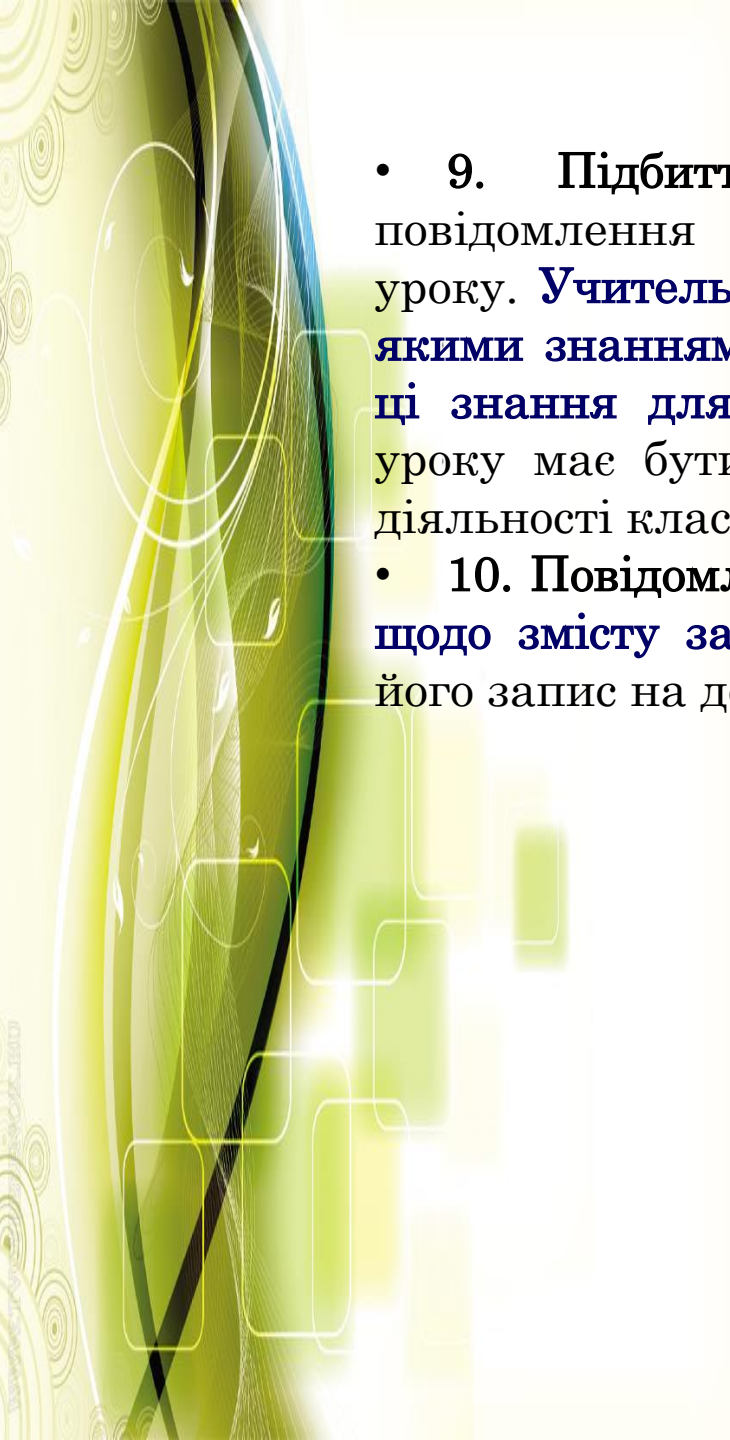
Кожний тип уроку має властиву тільки йому структуру, яку створює набір конкретних елементів. Під структурою уроку слід розуміти певну послідовність дій викладача, спрямованих на досягнення виховної мети.

• Уроки можна підвести під наступну схему:

- 1. Організаційна частина. До неї належать привітання, перевірка підготовленості учнів до уроку, виявлення відсутніх, повідомлення плану роботи. Мета — мобілізувати учнів до праці, активізувати їх увагу, створити робочу атмосферу на уроці.
- 2. Мотивація навчальної діяльності. Передбачає формування в учнів потреби вивчення конкретного навчального матеріалу. Містить повідомлення теми, мети та завдань уроку. Виникненню мотивів для навчання сприяє чітке усвідомлення його мети — кінцевого, запланованого результату спільної діяльності викладача й учнів.
- 3. Перевірка знань учнів. Означає перевірку письмового домашнього завдання, яку проводять різними методами контролю залежно від поставленої мети: усна перевірка (опитування), вибіркова письмова перевірка за допомогою карток-завдань.

- 4. **Стимулювання навчальної діяльності.** Необхідне **для розвитку в учнів зацікавленості до вивчення нової теми.** Може здійснюватися за допомогою введення додаткової (вторинної) навчальної інформації, після чого буде викладатись основна, а також завдяки створенню викладачем проблемних, імітаційних або ігрових ситуацій.
- 5. **Актуалізація опорних знань.** Покликана **забезпечити узгодження між викладеною викладачем інформацією та сприйняттям, засвоєнням, осмисленням її учнями.** Щоб пояснення було зрозумілим, учням необхідно нагадати попередній вивчений матеріал, на базі якого засвоюватимуться нові знання.
- 6. **Пояснення нового матеріалу.** Полягає не тільки **у викладанні**, а й у **керуванні процесом засвоєння учнями нових знань.** Для успішного засвоєння учнями нових знань викладачеві необхідно подбати про їх сприймання, розуміння, закріплення і застосування. Бажано щоб під час пояснення нового матеріалу між учнями і вчителем існував зворотний зв'язок для з'ясування незрозумілих моментів.

-
- 7. **Діагностика правильності засвоєння учнями знань.** Допомагає викладачеві, учням з'ясувати причину нерозуміння певного елемента змісту, невміння чи помилковості виконання інтелектуальної або практичної дії. Вона може бути здійснена за допомогою серії оперативних короткочасних контрольних робіт (письмових, графічних, практичних), усних фронтальних опитувань. За допомогою комп'ютерної техніки діагностика може бути здійснена особливо оперативно. Результати її відкривають для викладача чітку картину диференційованості учнів за рівнем засвоєння навчального матеріалу.
  - 8. **Закріплення нового матеріалу.** Здійснюється за допомогою **вибіркового фронтального опитування** учнів або за допомогою **невеликої самостійної роботи**. Для цього викладач повинен підібрати питання, завдання, які сприятимуть приєднанню нових знань до системи засвоєних раніше знань, умінь та навичок.

-
- 9. Підбиття підсумків уроку. Передбачає коротке повідомлення про виконання запланованої мети, завдань уроку. **Учитель аналізує, що нового дізнались учні на занятті, якими знаннями та вміннями оволоділи, яке значення мають ці знання для наступного вивчення предмета.** У підсумках уроку має бути відображено позитивні та негативні аспекти діяльності класу та окремих учнів, оцінено їх роботу.
  - 10. Повідомлення домашнього завдання. Містить **пояснення щодо змісту завдання, методики його виконання**, передбачає його запис на дошці, а учнями — в щоденник.

Існують різні уроки, але найбільш традиційною і прийнятною як дослідниками, так і практиками в галузі педагогіки, є наступна типологія уроків:

- - Урок засвоєння нового матеріалу повторення,
  - - Урок закріплення і удосконалення нових знань,
  - - Урок узагальнення і систематизації нових знань,
  - - Контрольно-перевірочний урок,
  - - Комбінований урок
-
- *Кожен з названих типів уроків реалізується певним поєднанням структурних елементів.*
  - В основі класифікації типів уроків теоретичного навчання лежить основна дидактична мета, яку планується досягти на уроці. Вид уроку визначається методикою його проведення.

Тип уроку	Вид уроку
Урок засвоєння нового матеріалу	- Розповідь, - Лекція, - Бесіда, - Кіно, - екскурсія
Урок закріплення і удосконалення нових знань	- лпр, - самостійна робота, - вправа, - семінар, - бесіда
Урок узагальнення і систематизації нових знань	- ділова гра, - конкурс, - конференція, - аналіз конкретних ситуацій
Контрольно-перевірочний урок	- контрольна робота, - опитування, - залік, - іспит, - анкетування, - конкурс, - ділова гра
Комбінований урок	Використовуються елементи деяких попередніх видів уроку

Тип уроку визначає особливості його структури (наявність, послідовність і взаємозв'язок елементів).

Одні уроки охоплюють усі елементи структури, інші — тільки деякі.

Класичний урок	Урок					
	засвоєння нових знань	формування та вдосконалення вмінь і навичок	використання знань, умінь і навичок	закріплення знань, умінь і навичок (уроки повторення)	систематизації й узагальнення знань	перевірки та коригування знань, умінь і навичок
Організаційний момент	1. Організаційний момент.	1. Організаційний момент.				
Перевірка домашнього завдання	2. Підготовка до сприйняття матеріалу або актуалізація опорних знань, умінь, уявлень та чуттєвого досвіду.	2. Актуалізація опорних знань та їх коригування. Повідомлення теми й мети.	1. Перевірка домашнього завдання; коригування опорних знань, умінь, навичок.	1. Повідомлення теми, мети уроку.	1. Повідомлення теми й мети уроку.	1. Повідомлення теми та мети уроку.
Актуалізація опорних знань	3. Мотивація навчальної діяльності.	3. Мотивація навчальної діяльності.	3. Мотивація навчальної діяльності.	2. Мотивації навчальної діяльності.	2. Мотивація навчальної діяльності.	2. Мотивація навчальної діяльності.
Формулювання мети і завдань уроку	4. Оголошення теми, мети, завдання уроку.	4. Вступні вправи (можуть поєднуватись із поглибленням або вивченням невеликих порцій нового матеріалу та ознайомлення з правилами, алгоритмами виконання певних дій).	2. Повідомлення теми й мети уроку.	3. Повторення основних понять теми.	3. Відтворення та коригування опорних знань.	3. Перевірка знання фактичного матеріалу та основних понять.
Мотивація навчальної діяльності	5. Вивчення нового матеріалу (первинне засвоєння).	5. Пробні та тренувальні вправи (використання вивченого в стандартних умовах).	4. Загальний інструктаж, усвідомлення учнями алгоритму дій.	4. Повторення основних закономірностей, правил теми.	4. Узагальнення та систематизація понять.	4. Перевірка глибини усвідомлення знань.

Класичний урок	Урок					
	засвоєння нових знань	формування та вдосконалення вмінь і навичок	використання знань, умінь і навичок	закріплення знань, умінь і навичок (уроки повторення)	систематизації й узагальнення знань	перевірки та коригування знань, умінь і навичок
Вивчення нового матеріалу	6. Осмислення нових знань, умінь.	6. Творчі вправи.	5. Самостійне виконання учнями завдань під контролем і за допомогою вчителя.	5. Виконання практичних завдань на повторення й закріплення основних умінь і навичок.		5. Використання знань у стандартних умовах.
Закріплення нового матеріалу	7. Закріплення, систематизація та узагальнення.		6. Звіт про виконання роботи. Узагальнення й систематизація результатів роботи.		5. Засвоєння провідних ідей і теорій на основі широкої систематизації.	6. Використання знань у змінених умовах.
	8. Контрольно-коригувальний етап.					7. Збір виконання завдань (їх перевірка, оцінювання, аналіз, як правило, виконується до наступного уроку).
Підсумки уроку	9. Підбиття підсумків уроку.	7. Підсумки уроку.	7. Підсумки уроку	6. Підсумки уроку.		8. Підсумки уроку
Домашнє завдання	10. Інструктаж щодо виконання домашнього завдання.	8. Домашнє завдання.	8. Домашнє завдання.	7. Домашнє завдання.	6. Домашнє завдання.	9. Домашнє завдання

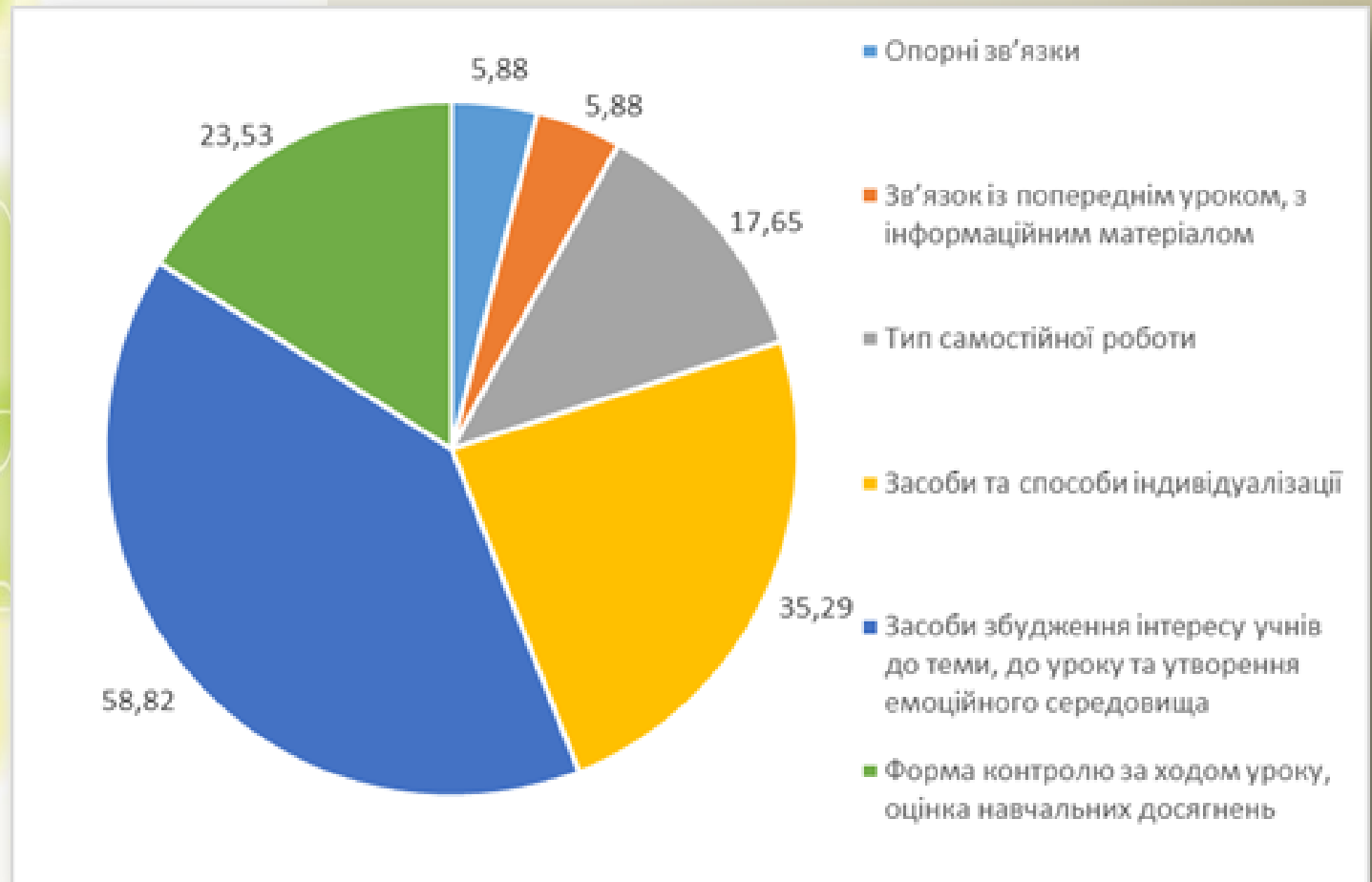

- **Розглянуті вище структури уроків є орієнтовними.** Вони передбачають варіативність залежно від віку учнів, їх підготовки, змісту навчального матеріалу, методів навчання, місця проведення уроків тощо.

- **Викладач використовує поєднання перелічених елементів структури уроку,** визначаючи їх послідовність залежно від дидактичної мети уроку, змісту навчального матеріалу, рівня підготовки учнів, конкретних умов проведення уроку.

З метою аналізу структури уроку серед викладачів училища було проведено анонімне анкетування, яке показало, що найбільше питань в структурі уроку викликає дотримання та правильне проведення таких її елементів:

- «Актуалізація знань та активізація розумової діяльності»

Індивідуальним у людині називають те особливе, що вирізняє її з-поміж інших людей, а індивідуальністю - яскраво виражену сукупність ознак, властивих окремій людині, які закладені природою або набуті нею в індивідуальному досвіді. Особливими можуть бути інтелектуальні, вольові, моральні, соціальні та інші риси особистості. До індивідуальних особливостей відноситься своєрідність сприймання, мислення, пам'яті, уяви, інтересів, нахилів, здібностей та інше. Вона значною мірою обумовлює процес засвоєння знань, формування всіх якостей особистості.

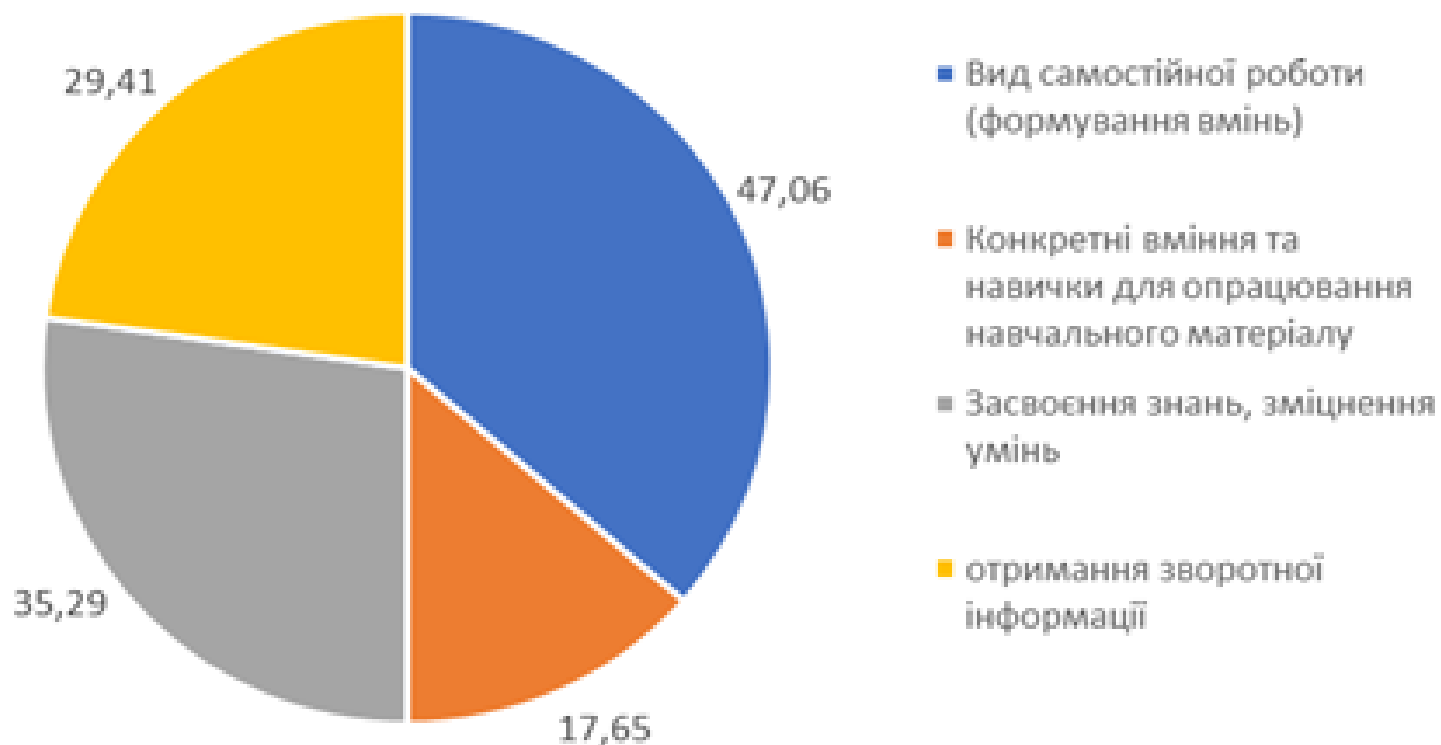
Індивідуалізація - підтримка й розвиток одиничного, особливого, своєрідного як потенціалу особистості.

Індивідуалізація навчання - це система засобів, яка сприяє усвідомленню учнем своїх сильних і слабких можливостей навчання, підтримці і розвитку самобутності з метою самостійного вибору власних смислів навчання.

«Засвоєння нових понять та засобів дії»

«Формування умінь та навичок»

Доцільно проводити самоаналіз проведеного уроку.

- Ефективним є застосування мозкового штурму.*
- Гарні результати показує застосування теорії обмежень, а саме: діаграма «Дерево поточної реальності», діаграма «Хмара розв'язання проблемних питань»*
- Розгляд зазначених питань потребує окремого часу і за бажання вони будуть розглянуті окремим читанням*

«Сильним, досвідченим стає той педагог, який уміє аналізувати свою працю...»

В. О. Сухомлинський

- *Один з варіантів самоаналізу уроку:*

- 1. Яке місце даного уроку в темі, розділі, курсі; чи пов'язаний він з попередніми? Як цей урок працює на наступні?
- 2. Яка характеристика реальних навчальних можливостей класу?
- 3. Які завдання було вирішено на уроці: загальноосвітні, виховні чи розвиваючі?
- 4. Чому обрана структура уроку була раціональною для рішення цих завдань? Чи раціонально виділений час на опитування, закріплення матеріалу, на розбір домашнього завдання?
- 5. Чи виділено з розказаного головне, щоб діти не розгубилися в обсязі другорядного?
- 6. Яке сполучення форм навчання було обрано для розкриття нового матеріалу й чому?
- 7. Як був організований контроль за засвоєнням знань, умінь, навичок учнів?
- 8. Як використано на уроці навчальний кабінет?
- 9. За рахунок чого на уроці підтримувалася психологічна атмосфера в групі? Поведінка у критичній ситуації? Як був реалізований виховний вплив особистості вчителя?

Аналогії уроку

- Урок – це роман, в якому обов'язково є зав'язка, кульмінація і розв'язка

- Урок – це політ на літаку, який складається зі зльоту, безпосередньо самого польоту, з різними простими й складними фігурами пілотажу, та приземлення.

ВИСНОВОК

- Успішність уроку забезпечує виконання наступних загальних правил:
  - 1. Бути зібраним, чітко і зрозуміло ставити завдання перед учнями, послідовно вести їх до намічених цілей.
  - 2. Проявляти доброзичливість до учнів, не перебивати їх, дати можливість їм договорити, оскільки нечітка відповідь може бути наслідком незрозумілого питання.
  - 3. Завдання учням повинні даватися ясно, коротко.
  - 4. Економити час: вчасно починати і закінчувати урок.
  - 5. Пред'явлена вимога до учнів повинна бути обов'язково реалізованою.
  - 6. Темп уроку – інтенсивний, але посильний для засвоєння навчального матеріалу більшістю учнів.
  - 7. Підтримувати ініціативу та активність учнів.

Етапи	Форми, прийоми та методи уроку
Організаційний момент	Психологічна, практична підготовка учнів до навчальної роботи
Перевірка домашнього завдання	- Тестові завдання, - Самоперевірка за еталоном, - Програмоване опитування, - Індивідуальне опитування, фронтальна бесіда
Актуалізація опорних знань	- використання тексту підручника, - схеми, малюнки та ін., - бесіда, - використання методу «мозкового штурму», «асоціювання»
Формулювання мети і завдань уроку	- визначення мети через формулювання очікуваних результатів уроку, - чітке формулювання мети і завдань уроку вчителем, учнями, або сумісно
Мотивація навчальної діяльності	- зв'язок навчального матеріалу з реаліями життя, показ його практичного значення, - створення проблемної ситуації, для розв'язання якої потрібно засвоїти нове, - вплив на емоційну сферу, - використання яскравих афоризмів, порівнянь, образів, - рольові ігри

Етапи	Форми, прийоми та методи уроку
Вивчення нового матеріалу	- методи словесного навчання, - методи наочного навчання, - методи практичного навчання, - методи дослідження
Закріплення нового матеріалу	- творчі роботи, - тестування, - вправи, - бесіда, - робота з підручником, повторення дослідів
Підсумки уроку	- висновки і пропозиції щодо досягнення мети, - само- і взаємоконтроль, - рефлексивна діяльність
Домашнє завдання	- вправи, письмові роботи, - робота з текстом підручника, - вивчення документів, - робота зі словником, з довідником, - проведення дослідів, - читання творів